

**OSMANLI CELLATLARI
OTTOMAN EXECUTIONERS**

Ece YÜKSEL¹

ÖZET

Cellat Arapça kamçı ile vuran eziyet anlamına geliyormuş. Kara Ali Osmanlı'nın en ünlü celladı. 17. yüzyılın ortalarında yaşamıştı ve yaklaşık çeyrek yüzyıl cellatbaşılık yaptı. Cellat usta Süleyman'ın çırağı olarak işe başladı. Pek çok cellat gibi Çingene asıllı olduğu sanılmaktadır. Siyaseten öldürülmeleri gereken kişiler veya Divân-ı Hûmayun'da yargılanıp idama mahkum olanların infazı Topkapı Sarayı'nda Orta Kapı'ya yakın bir noktada bulunan "Siyaset Çeşmesi" önünde yapılır ve cellatlar burada onların boyunlarını vururlardı. Topkapı Sarayı'nın "Orta Kapı" adı verilen, ikinci büyük kapısı Bâbüsselâm'ın önündeki ulu çınar ağaçlarının altında, Marmara Denizi yönüne bakan duvara bitişik çeşmenin yerinde bir zamanlar, bir başka çeşme vardı ve söz konusu bu çeşme Osmanlı Tarihi'nin ayrıcalıklı çeşmeleri arasında yer alırdı. İdam edilen mahkûmun eşyaları celladın olurdu. Bu mallar yılda bir ya da iki kez "Cellad Mezadı" adı verilen bir mezadla satılırdı. Cellatların mezarının tahrip edilmesinden korkulduğu için ve yakınlarına zarar verilmesin diye mezar taşlarının üzerinde isimleri yazılı olmaz ve gömüldükleri yerler ücra köşelerden seçilirdi. Bilinen iki tane cellat mezarı vardır. Biri Eğrikapı civarında, diğeri bugün Pier Loti kafesi diye bilinen kafeye giden yoldaki Karyağdı bayırı civarındadır.

Anahtar Sözcükler: *Cellatlar, Kara Ali, Siyaset Çeşmesi, Cellad Mezadı, Topkapı Sarayı.*

ABSTRACT

In Arabic, an executioner meant one who hit with a whip and torture. Kara Ali was the most famous executioner of the Ottoman Empire. He lived in the mid-17th century and worked as the head executioner for about a quarter century. He started working as the apprentice of Master Executioner Solomon. He is supposed to have been of Romani origin like many executioners. The execution of those who had to be killed politically or who were tried and sentenced to capital punishment at Divân-ı Hûmayun used to be carried out in front of "the Fountain of Politics" located at a point close to the Orta Kapı (the Central Gate) at the Topkapı Palace and the executioners used to behead them here. Once upon a time, there was another fountain in the place of the fountain adjacent to the wall facing the direction of the Marmara Sea under the great Oriental planes in front of Bâbüsselâm – the second largest gate of the Topkapı Palace which was called "Orta Kapı (the Central Gate)" and the fountain concerned used to be among the privileged fountains of the Ottoman history. The belongings of a convict who underwent capital punishment used to become the belongings of the executioner. These goods used to be sold with an auction called "Cellad Mezadı (Executioners' Auction)" once or twice a year. Since it was feared that the graves of executioners would be destroyed and in order to prevent any damage to their relatives, their names were not written on their tombstones and the places where they were buried used to be selected from remote corners. There are two known executioner graves. One of them is around Eğrikapı, whereas the other one is around the Karyağdı Hill on the road to the café known as the Café of Pierre Loti today.

Keywords: *Executioners, Kara Ali, Fountain of Politics, Cellad Mezadı, Topkapı Palace*

¹Arkeolog ve Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yüksek Lisans Mezunudur. 2012. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı Doktora Programı. yukselece@gmail.com

Giriş

“Hükümü sultan olmaz ise, gelmez hata cellattan”

Osmanlı Atasözü

1.Osmanlı Hukukuna Göre İdam Cezası

Osmanlı devletinde cellatlardan bahsetmeden önce Osmanlı hukukunda hangi suçlara ölüm cezası verildiğine değinmek gerekir. Bu suçları iki gruba ayırmak mümkündür. Bunlardan ilki Şerî hukuka göre suç kabul edilenler, diğeri, padişahın kendi yetkisine dayanan Örfî hukuka göre suç teşkil edenlerdir. Şerî Hukukun kaynağı Müslümanlığın kutsal kitabı Kurân'dır. Buna göre, Şerî hukuka göre ölüm cezası, Kurân'da sınırlı bazı suçlar için uygulanmaktadır. Bunlar, Allah'a karşı işlenen suçlar (Had) olarak adlandırılır. (Yıldırım 2000: 29)

Şerî hukuktan farklı olarak Örfî Hukuk, birçok somut durum için ölüm cezası getirir. Osmanlı devletinde bazı suçların cezası, hemen hemen her dönem hazırlanmış olan Kanunnâmelerde açıkça belirtilmiş olup ayrıca kadıların takdir yetkisi (tazir) içinde bulunan suçlardır. İdam cezası gerektiren suçun kanun ile tanımlanmış olması kısmen de olsa keyfiligi engelleyen bir durumdur. Osmanlı tarihinde, padişahın veya diğerk yüksek makam sahibi devlet adamlarının hiçbir sınırlandırma olmadan keyfi bir biçimde idam cezası verdiklerine dair tarihte pek çok örnek vardır. Osmanlı hukukunda, padişahın kanun koyma yetkisi, şeriata tamamen uygun bir durumdu. Örfî Hukuk, Şeriât ayırımına dair düzenleme şeriât âlimlerince yapılmış ve padişahın mutlak otoritesine dokunulmamıştır. Ölüm cezası uygulama yetkisi; yani tazire dayanarak siyaseten katlettirme yetkisi, padişahın yanısıra sınırlı bir şekilde de olsa; Vezir - i Azam'a, Kaptan Paşa'ya, Kaymakam-ı Rihab-ı Humayun'a sefer halindeki görevli vezirlere de tanınmıştır².

Osmanlı Devleti'nde Ölüm Cezası Yaptırımına Bağlı Suçlar;

- Padişahın kardeşi olmak suçu: Nizam-ı Âlem için Kardeş Katli ,-Devletin askeri ve mali emniyetine kastedenler: a)Padişahın hayatına kasd b)Padişahın hayatına karşı tehlike oluşturmak c)Padişaha yalan söylemek d)Devlete karşı isyan - Asiler, eşkıyalar, yol kesiciler -Tehlikeli görülen dini fikirler yayanlar -Devlete borcunu ödemeyen mültezimler -Kalıp para basanlar -Altın, gümüş, tuz yasaklarına uymayanlar .-Altını dışarıya çıkarmak veya ayarını bozmak-Oruç yiyenler (orucunu bozanlar). - Kahve ve şarap içmek -Tütün içmek-Ev veya harman yakmak-Hırsızlık-Bir başkasının kadınına zorla kaçırmak. - Adam öldürmek- Namaz kılmamak- Yetkililere gerçeğe aykırı ihbarda bulunmak ve gammazlığı âdet haline getirenler. -Casuslar -Gayrimüslimlere özel idam suçları - Sarayın önünde türkü söylemek. -Karaborsacılık -Belirlenen fiyatın üstünde mal satmak - Kusur, kabahat ve zulümleri sabit olan devlet adamları; Örneğin, Sultan III. Selim döneminde devlet adamlarının gösterişli kıyafetler giymeleri, bunun için çok para harcamaları ve devlet adamları arasında bu durumun huzursuzluk yaratması ceza gerektiren bir durumdu.

Eksik gramajlı ekmek yapan fırıncılar -Fuhuş yapmak - İzni olmadan padişahın cariyesi ile evlenmek. - Müslümanlığı kabul edip daha sonra tekrar Hristiyan olmak -Gayri Müslimlerin camiye izinsiz girmesi - Çölde susuzluk çekileceğinin söylenti olarak yayılması - Geceleri fenersiz dolaşmak - Suç işleme ihtimali bulunmak -Tebdil gezen padişaha dilekçe vermek - Ak börk giymek. Ak börk sadece yeniçeriler tarafından giyiliyordu. (Yıldırım,2000:35)

²Ayrıca bknz: Ali Yıldırım, *Darağacında Kan Sesleri, Bir Celladın Anıları, Ayyıldız Yayınları,2000,Ankara.*

*“Ne müthiş sahnedir surişgeh-i heyca tahayyül kıl
Heman bir demde bin maktul bin cellad olur peyda “ (Ziya Paşa)*

1.1 Cellat

Cellat, idam hükümlerini icra eden şahıslara verilen addır. Mecazen, merhametsiz, zalim, gaddar, hunhar yerine de kullanılır. Arapça kırbaçlamak manasına gelen “celd” mastarından mübalağalı ism-i fail olan cellât, “kırbaçlayan, çeşitli eziyetler uygulayan” anlamına gelmekle birlikte daha çok ölüm cezalarını infaz edenler için kullanılmıştır. Cellatlığın bir görev olarak ne zaman ortaya çıktığı tam olarak bilinmemekle birlikte eski çağlardan beri var olduğu kesindir. Eski Roma’da ölüm cezalarını önceleri halk yerine getirirken daha sonra bu iş için özel görevliler tayin edilmiştir. Avrupa ülkelerinde infaz görevinin değişik kişiler tarafından ifa edildiği mesela Ortaçağ’da Almanya ve Rusya’da idam kararlarını bazen hâkimlerin uyguladığı kaynaklarda belirtilmektedir. Fransa’da XIII. yüzyıldan itibaren “yüksek adaletin infazcısı” sıfatıyla merkezde ve eyaletlerde cellatlar bulundurulur, her idam için bunlara belirli ücretler ödenirdi. İslam dünyasında da ölüm cezalarının infazı için çeşitli kimseler görevlendirilmiştir. Asr-ı Saâdet’te ölüme mahkûm olanların bizzat Hz. Peygamber’in emriyle boyunlarının vurulduğu bilinmektedir. Kettani, Hz. Peygamber’in huzurunda sahabeden Ali b. Ebü Talib, Zü- beyr b. Awam, Mikdad b. Amr. Muhammed b. Mesleme, Dahhak b. Süfyân ve Asım b. Sabit’in ölüm cezalarını yerine getirdiklerini bunlardan bazılarının bu işi birçok defa yaptığını yazmaktadır.(İpşirli, 1993: 270)

1.2 Osmanlı Cellat Teşkilatı

Osmanlı devletinin resmi cellat teşkilatı, bir cellat başının idaresinde olup sayıları zaman içerisinde değişiklik gösteren bir kurumdu. Cellatların hepsi de aslen “Kıptî”³ idi (Koçu,2003:33). Genel olarak çingeneler ve Hırvatlardan oluşan Saray Cellatları, Bostancı Ocağı’nın bir kolu olan “Cellat Ocağı” na bağlıdır. Cellat Ocağı, 20 kadar neferden oluşmaktaydı. Saraydaki cellatlar arasındaki özel olarak seçilmiş olan grup ise; dilsiz cellatlardır. Bunlar özellikle, gizli yapılan infazları yerine getirirdi (Tuna, 2006: 66).

Cellatbaşı ve cellatlar Bostancıbaşı Ağasının emrindeydi. İdam hükmü Bostancıbaşı’na verilir bazen hükmü bizzat kendisini yerine getirirken bazen de nezaret ederek hükmün yerine getirilmesini sağlardı. Eğer, idam mahkûmu devlet ricalinden biri ise, Bostancıbaşı idamda mutlaka bulunurdu. Cellat başına çok güvendiği iki cellat refakat ederdi ve infaz gerçekleştirirdi. Bu refakatçiler, “Cellat Yamağı” adı verilen kişilerdi. Bostancıbaşı Ağa sarayın en büyük zabitlerinden biridir. Bostancıbaşı’nın idam görevi haricinde, sadr-ı âzamın vezirlerin azl, sürgün vazifesi de vardı. Azl olunan sadrazamlar bostancıbaşı nezaretinde sarayın Balıkhanesi’nin önünden hazırlanmış olan gemiye bindirilip oradan sürgüne gönderilirdi⁴.

Sarayın bahçesinde, bostancı fırınının yanında bulunan hapishanede tutuklu olan saray ricali ve saireye yapılan işkence bostancıbaşı gözetiminde yapılırdı. Bostancı fırının yanındaki hapishaneye “fırın” denilirdi (Uzunçarşılı,2014:461).

Osmanlı cellatlık teşkilatıyla ilişkisi olan bir diğer mimari yapı, Topkapı Sarayı içinde bulunan Balıkhaneye Kasrı ve Kapısıdır. Sur-i Sultani’nin Bizans Surları ile birleştiği noktada Marmara’ya açılan Balıkhaneye Kapısı onun üzerinde Balıkhaneye Kasrı bulunuyordu. Osmanlı Tarihinde, Topkapı Sarayı’nın en gizemli, en ürkütücü

³Kıptî: 1- Mısır halkından olan kimse. 2- Çingene.

⁴Ayrıca bkz: İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti’nin Saray Teşkilatı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara,2014.*

ve aynı zamanda da İç Saraya en uzak noktası bu kasr ve kapıdır. Deniz surları üzerindeki son çıkış olan Balıkhane Kapısı'ndan içeri girildiğinde Balıkhane Ocağı bulunur. Dışında ise; Balıkhane çalışanlarının saray ihtiyaçları için balık tuttıkları "Ahırkapı Dalyanı" vardı. Hovhannesyan⁵, saray baş balıkçısının emrindeki balıkçıların buradan balık tuttıklarını ve kıyıda ağaçlıkta bulunan çeşmede, gemicilerin burada elbiselerini yıkadıklarından bahseder. Çeşmenin az ilerisinde bulunan Hasırcılar Kapısı'nın dışından, kazara denize düşenleri bostancılar kancalar yardımıyla kurtarırdı. Aynı yerde bulunan sur gediğinden ise, sarayda boğdurulanlar denize atılıyordu (Sakaoğlu, 2002:51).

Gravürleriyle tanıdığımız dönemin ünlü seyyahı Thomas Allom, Balıkhane önündeki dalyanı da eserinde oldukça canlı tasvir etmiştir. Kırmızı aşı boyalı küçük şirin bir köşk görülmektedir. Osmanlı resmi literatüründe kullanılan, "Balıkhane'ye indirilmek" tabiri, ölümle eşdeğerdir. Sarayda, padişahın gazabına uğrayan kullar, Kapuarası'nda tutuklu bulunan mahkûmlar burada idam edilir bazısı Bostancıbaşı'na teslim edilerek Fırın Mahbesi'ne kapatılır ya da Balıkhane'ye indirilirdi. Mahkûmun paşa, vezir, sadrazam, eyalet paşası veya ocak ağası olması saraydan gelecek buyruğu beklemesinde ve kaçınılmaz sonu yaşamasına mani değildi. Bostancıbaşı, son ana kadar tutukluya saygı gösterir, incitmez, hakaret etmez; şayet af haberi gelirse çini kupa ile soğuk şerbet ikram ederek sakinleştirir ve kurtulduğunu müjdelirdi. Ancak, mahkûmun özgürlüğü, Balıkhane Kapısı'ndan bir kayık ile açtaki bir çekdiriyle sürgüne gönderilmesine kadar sürerdi. İdam edilecek mahkûma ise; kan rengi şerbet sunulurdu. "Ecel Şerbeti" deyimi dilimize bu gelenekten yerleşmiştir. Şerbeti güçlükle içen mahkûm, cellatlar tarafından bir anda boğulurdu ve başı kesilerek saraya götürülürdü. Başsız vücut Balıkhane Kapısı'ndan denize atılır veya gömdürülürdü. Yabancı seyyahlar, Sarayburnu açıklarından geçerken denizin üzerinde böyle başsız cesetler gördüklerini yazmışlardır.(Sakaoğlu,2002: 52)

Halet Efendi'nin gazabına uğrayan 1818'de Balıkhane'ye indirilen sadrazam Mehmed Emin Rauf Paşa'nın "Kallavi" denen vezir kavuğu kendisine çok yakıştığından son dakikada ölümden kurtulduğu, ancak Balıkhane Köşkü'nde karşısına Bostancıbaşı çıktığı geçirdiği korku sonucunda erkekliğini kaybettiğini tarihi kaynaklar yazmaktadır. Balıkhane'ye indirilen son devlet adamı, 1238'de (1822) azledilen sadrazam Hacı Salih Paşa olup idamdan güçlükle kurtulmuştur. Topkapı Sarayı'nın tarihinde şöhreti kötü olan Balıkhane Kasrı'na, dönemin padişahları seyrek olsa da inerler burada Donanma-yı Hümâyû'nun seferden dönüşünü bazen de donanmanın toplu tüfekli gerçekleşen manevralarını izlerlerdi⁶.

Topkapı Sarayı ziyaretçilerinin çoğunun hikâyesinden haberdar olmadığı Cellat Çeşmesi (Siyaset Çeşmesi olarak da bilinir.) Osmanlı cellatlarının kullandığı diğer bir önemli yapıdır. Ünlü seyyah Thevenot Cellat Çeşmesi'nden şöyle bahseder; Yabani incir ağaçları ve servilerle çevrili, Orta kapıya yakın bir noktada bulunuyordu. Siyaseten veya Divan-ı Hümâyûn 'da yargılanıp idama mahkûm olanların boyunları vuruluyor; boğulmaları gerekenlerin infazı, Bâbüsselâm'da "Kapuarası" denilen hücrelerde gerçekleşiyordu.

Bu infazlardan dolayı, Alay Yeri'ne Siyaset Meydanı'da denilmiştir. Bostancı Ocağı'na mensup cellatlar "Boyun Vurmak " işini bitirdikten sonra pala veya

⁵Hovhannesyan: (D.1740-Ö 1805) İstanbul Ermeni asıllı Osmanlı tarihçisi öğretmen Balat SurpAgop Ermeni okulunun müdürü.

Hovhannesyan'nın 2 önemli eseri bulunmaktadır. Payitaht İstanbul Tarihçesive Osmanlı Tarih (1771)

⁶Ayrıca bknz: NecdetSakaoğlu, Tarihi,Mekânları ve Anıları İle Saray - ı Hümâyûn Topkapı Sarayı, Creative Yayıncılık,Denizbank Yayınları No:9,2002.

satırlarını, Siyaset Çeşmesi de denilen çeşmede yıkardı. Yeniçeri Solak Hüseyin, 1622 'de II. Osman'ın katledilmesinden sorumlu tutulan Davud Paşa'nın idam için buraya getirilişini ve mahşeri kalabalığı anlatır;

“Davud Paşa'yı Kapucular Odası'ndan (Kapuarasu) çıkarub çeşme önünde Siyaset Meyda'nda çökertdiler. Cellad ileri gelüb Davud Paşa'nın başından bin naz ve istiğna ile dülbendini çıkarub kâh kolunu sıgayub kâh kılıcı çıkarub omzundaki peştemaline silüb oyalanırdı. Bu mahalde Sadrazam muhzır ağayı gönderib tiz padişahın emri yerüne gelsün boynu urulsun! Diye muhzır gelüb cellâdı yerinde bulamadı, cellâdı bekledi. Cellâd geldiğinde nerede idin? Deyince diğer kılıcı getürmeğe gittim! Dedi. Muhzır ağa - Tiz imdi maslahatın gör! Dedi. Cellâd emir padişahın deyüb kılıcı kınından çıkarub Davud Paşa 'nın başı üzerinde döndürüb, Davud Paşa'nın başına indirmek üzere iken ihsan - dîdeler “Sakin urma !” diye çağışırışub diğer cumhur “Elbette ur “ diye çağışıldılar”.

Bu kargaşada Davud Paşa'nın kılıç altından kurtulup kaçtığından ancak daha sonra yakalanarak Yedikule'de idam edildiğinden bahsetmektedir. (Sakaoğlu,2002:61) Siyaset Çeşmesi'nin, Osmanlı tarihinde ayrıcalıklı olan yapılardan birisi olduğu kabul edilmektedir. Alman İmparatoru II. Wilhelm'in İstanbul'a ziyareti sırasında (1892) Topkapı Sarayı ziyareti de olduğundan sarayda ve avlularda çeşitli düzenlemeler yapılmıştı. Abdülhamit'in emriyle Siyaset Çeşmesi sökülüştür. Abdurrahman Şeref Bey'in deyimiyle “Nice feryad ve zârielerin şahidi câmidi olan bu menbus çeşme “ yok edilmeyip Bâb-1 Hümâyun'nun içine taşınmış ve yerine “Hamidiye Çeşmesi “ monte edilmiştir. “Cellad Çeşmesi “ diye gösterilen bu duvar çeşmesinin ayna taşında II. Abdülhamid'in tuğrası olup kitabesinde de adı okunmaktadır:

“El - gaazi es - Sultan Abdülhamid Han-ı Sâni Efendimiz hazretlerinin müceddeden bina ve inşa buyurdıkları Hamidiye çeşmesidir. Nemika -i Mısri-zâde fi gurre rebüüevvel 1307 (26 Ekim 1889)”.

Bostancıbaşı'nın bizzat Siyaset Çeşmesi'ne gelerek infazında bulunduğu suçlular; Devlet -i Âliye 'ye, Sadâret Makamı'na veya şeriata karşı gelmiş isyan etmiş, çalıp çırpmış, casusluk yapmış, Harem'e göz dikmiş suçlulardır. Usule göre, bir devlet adamı Padişah ve Sadrazam emri ile “Siyaseten” suçlu bulunursa infazı cellat bir yağlı kement ile boğarak gerçekleştirirdi. Öncelikle, mahkûm olunca ferman kendisine Bostancıbaşı tarafından eteği öpülerek hürmette kusur edilmeden tebliğ olunur, teselli eden sözler söylenerek cellada teslim edilirdi (Yıldırım,2000:61). Maktulün başı, padişahın görmesi için İbret taşının üzerine konması için çok keskin olan ve “Şifre” adı verilen bir ustura ile maktulün gövdesinden ayrılırdı (Tuna,2006: 64).

Cellatların bir başka görevi ise; başkentten uzakta gerçekleşen, önemli bir devlet adamının infazdan sonra kesilen başının salamura ya da bal içerisinde İstanbul'a gelmesinden sonra temizlenerek, sarayın Bâb-1 Hümâyun bölümünde bulunan İbret taşları üzerine yerleştirmektir. Babüselâm'ın önüne gelindiğinde, zeminin perdahlı taşlarla döşendiği ve eski kaldırımların, su kanallarının kapatıldığı görülür. Ortakapı önündeki “seng - i ibret” denen ve idam edilenlerin başlarının teşhir edildiği taşlar da Tanzimat'ın (1839) ilanını izleyen günlerde, padişah ve onun adına sadrazam, siyaseten kimseyi idam ettiremeyecekleri için yerlerinden sökülüp toprağa gömülmüştür (Sakaoğlu,2014:61).

Hiç şüphesiz ki; ünü ile Evliya Çelebi ve Naima 'nın adından bahsettiği en ünlü cellat 17. yüzyılda yaşamış olan Kara Ali 'dir. Yamağı Hamal Ali ile birlikte biri padişah olmak üzere (Sultan İbrahim), ondan fazla sadrazam bir o kadar vezir ve paşanın da başını almıştır. Boğarak öldürdüğü ve Marmara'nın sularına attığı ünlü şair Nefi decellatın bir diğer ünlü kurbanıdır (Tuna,2006:66). Kara Ali ve yamağı Hamal Ali'den sonra başcellat olan Süleyman'dır.

Reşad Ekrem Koçu, Evliya Çelebi'nin anlattıklarından yola çıkarak, Osmanlı'nın ünlü celladı Kara Ali için şunları söyler;

“ Neuzubillah, çehresinde nur kalmamış zehir gibi bir adamdı. Yaz - kış kolları sıvalı, göğsü bağı açık gezer. Suçlu, masum, genç, ihtiyar, haydut, vezir, âlim, Müslüman, Hristiyan, kadın, erkek fark etmez onun için. Yalnız kement geçirilecek boyun, satır çalınacak ense vardır. Hatta birçok defa, idam ettiği adamın kim olduğunu bile sorup öğrenmez, merak etmez. Amiri olan Bostancıbaşı'nın “Boğ”dediğini boğa, “Vur”dediğinin başını uçururdu “ (Tuna, 2006:66)

Kara Ali'nin dış görünüşü ve kıyafeti tarihi kaynaklarda şöyle tasvir edilmiştir; Sokağa çıktığında, sağ omzunda çaprazlama asılmış bir yalın kılıç sallanır, kuşağının bir kenarında da yağlı kemendi görülür. Bazen bu korkunç görünümü, kerpeten, burgu, çivi, buhur fitili, deri yüzecek ustura, demir tas ve ayak kıracak çekiçler gibi işkence aletleri tamamlardı. Ustura ile kazınmış başında kırmızı keçeden cellat külahı bulunurdu. (Yıldırım,2000:62) Tarihçiler, idam ettiği insanların sayısını hatırlamayan Kara Ali'nin tek bir kişinin idamından kaçmaya çalıştığından ve infazı çekine çekine yerine getirdiğinden bahsederler. Bu infaz Sultan İbrahim'in infazıdır. (Tuna, 2006: 66)

Sultan Abdülmecid döneminde, Osmanlı sarayında Tanzimat dönemine kadar devam etmiş olan cellat bulundurma geleneği sona ermiştir. Bu dönemden itibaren, infazlar ücretle tutulmuş olan kişilere yaptırılmıştır. Toplumumuzda, cellatlara ve yaptıkları iş hiçbir zaman kabul görmemiştir. Osmanlı devleti zamanında, vefat eden cellatlar, normal mezarlıklara defnedilmemiştir. Cellat mezarlığına defnedilmişlerdir. İstanbul Eyüp'te böyle bir mezarlık bulunmaktadır. (İpşirli, 1993: 271)

1.3 Cellat Mezadı

Bir mahkûm cellata teslim edildiği zaman elbisesiyle beraber üzerinden çıkan her şey cellatın olurdu. Bu eşyalar toplanır ve senede bir ya da iki kez büyük bir mezatla satılırdı. Tutar bedelleri ise; cellatlar arasında bölüşülürdü. İşte buna "Cellat Mezadı " adı verilirdi. Cellat mezadlarında genellikle çok kıymetli eşyalar bulunurdu. Ancak bu eşyaların sahipleri cellat elinde öldükleri için uğursuz kabul edilen eşyalar çok ucuza satılırdı. Cellat mezadından alışveriş edebilmek herkesin yapabileceği bir şey değildi. Bazı devlet adamları, zenginler celladın kendisinin yakasına yapışmadan, üzerlerindeki kürk, yüzük, saat ve keselerini çıkartıp, orada bulunan ahaliye "Beni anar, bir Fatiha okursunuz!" diyerek hediye ederdi.(Koçu,2003:36)

Sonuç olarak, tarihin her döneminde olduğu gibi kurulan her devlet gibi Osmanlı Devleti de yasaları gereği hem devletin devamlılığı sağlamak hem de toplumsal düzeni aynı zamanda asayişini korumak amacıyla idam cezası uygulamıştır. İşlenen suçta göre cezası idamı gerektirenlerin infazını devletin Cellat Teşkilatı'na mensup cellatlar yerine getirmiştir. Cellatlar çingene veya Hırvat vatandaşlar arasından seçiliyordu. Gizlilik gerektiren infazlarda ise; özel olarak dilsiz ve sağır cellatlar seçiliyordu. Kişinin, reayadan olması, sadrazam, paşa, vezir, eyalet beyi oluşu işlediği suçun cezasını hafifletmemiş gereği yapılmıştır. Osmanlı'nın en ünlü cellatları Kara Ali, yamak Hamal Ali ve Süleymandır. Tüm soğukkanlılıklarına rağmen ünlü cellat Kara Ali de, Sultan İbrahim'in infazından oldukça etkilenmiş ancak vazifesini yapmak zorunda kalmıştır. Cellatlar toplum tarafından sevilmeyen hatta mezarları ayrı tutulmuş bireylerdi. İstanbul Eyüp Sultan Karyagdı Mezarlığı buna örnektir. Osmanlı mimarisinin en görkemli yapılarından biri olan Topkapı Sarayı'nda bulunan Cellat Çeşmesi, Balıkhane Kasr-ı ve Kapısı ve ibret taşları hem cellatların hem kurbanların trajedisine tanıklık etmiştir.

KAYNAKÇA

Kitaplar ve Süreli Yayınlar

İpşirli, Mehmet (1993) “Cellat” Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA) , Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı, Cilt:7, s:270-271.

Koçu, Reşad Ekrem (2003) Tarihimizde Garip Vakalar, İstanbul, Doğan Yayıncılık.

Yıldırım, Ali. (2000) Dar Ağacında Kan Sesleri, Bir Celladın Anıları, Ankara, Ayyıldız Yayınları.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (2014) Osmanlı Devletinin SarayTeşkilâtı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Sakaoğlu, Necdet (2002) Tarihi, Mekânları, Kitabeleri ve Anıları İle Saray-ı Hümayun - Topkapı Sarayı, İstanbul, Denizbank Yayınları No:9.

Tuna, Turgay (2006, Kasım) Cellatlar ve Siyaset Çeşmesi, Popüler Tarih Dergisi, Sayı:75, 62-66.